

Vera.

Spisala Zofija Kvedrova.



medelja v oktobru.

Orumenelo listje, sivo podnebje, vlažno vzdušje ...

Megle se vlačijo po hribih in se cunjasto razpretezajo v dolino. Dež lije izpod neba in monotonski šumi po strehah. Jesen polni vzduh, se ziblje v medlem rumenkastem, negotovem svitu popoldanskem in napolnjuje dušo z vso ono praznoto in zapuščenostjo, s katero je zastrla naravo.

Neizrečena puščoba mi lega v dušo. Videla sem nekoč sliko »Sivo na sivem«: Velika plan se je širila, posuta s pečevjem in kamenjem, a nad njo so visele v fantastnih kopah megle; neka rumenkasta svetloba je prihajala od nekod in objemala stvari s svojim medlim mrtvaškim . . . svitom. Vsa slika je dihala grozno otožnost in zapuščenost; bilo mi je, kakor da bi vame strmela skozi megle upadla lica bolnikov, kakor da bi bile mrtvaške kosti raztresene po planjavi . . .

Ta tožni jesenski dan me torej spominja one slike; mráz mi leze v kosti in mozg, in srce je pusto in prazno — tako pusto in prazno, da začutim fizično bol, kadar pogledam venkaj v sivi deževni dan.

Ne morem trpeti teh deževnih jesenskih dni; to enakomerno vršanje dežja mi razburja živce, in ta žalostni, tožni polusvit, to sivo obnebje, ta umazana cestna kalužnica, ta neprijetna meglena vlaga se mi vjeda v dušo kakor jeki osamelih src . . .

Pred menoj stoji fotografija: Fin, nežen profil, velike, vprašujoče, hrepeneče oči, majhne, bolešno zategnjene ustnice in gladko, odločnost kažoče čelo z majhno gubico med obrvmi. Da, taka je bila moja Vera!

Bil je ravno tako otožen, ravno tako medel, blaten, deževen dan, kakor danes. Prišla je bila k meni v sivem dežnem plašču, brez dežnika. Voda ji je curela od klobuka in ji kapala na lica, ki so gorela v hehtiški rdečici. Krila so se vsa blatna in mokra vlekla za njo in puščala mokre sledove po tleh.

»Grozno mi je, grozno« . . . je hitela in vila roke.

Nisem se je upala vprašati, tako divje-otožno je bilo nje lice.

»To življenje — tako življenje!« je stokala in gledala venkaj v dež.

»Oh, ti ne veš, kako mi je . . .« je siknila med zobmi, se sedla na stol ter si pritiskala mokre, mrzle prste k čelu.

»Tako ne morem več živeti, tako življenje je hujše nego smrt!... Ha ha, pa kako sem neumna! Česa li treba — samo malce poguma!« —

Sedela je nekaj časa nepremično, a hipoma je skočila kvišku in jela hoditi po sobi.

»Veš-li, kaj nameravam?« me je vprašala in, ne da bi čakala odgovora, nadaljevala z nervozno hitrostjo:

»Poznaš-li dr. Hanuša?«

Prikimala sem.

»Nocoj s polnočnim vlakom pojde na Dunaj in jaz z njim.«

»Ti?!« sem se začudila.

»Da, jaz! — kaj potem!?«

»Ali Draškovič?«

»Moj mož Draškovič?! Ne boj se, potolaži se z vinom in hiš-nami!«

Bila sem presenečena. Dr. Hanuš je bil lep, duhovit človek. Vedela sem, da pogosto zahaja k Draškoviču, toda tega si ne bi bila nikdar mislila.

»Kaj praviš? Svetuj mi!« je dejala in se ustavila pred menoj.

»Ne hodi!«

»In zakaj ne?«

»Pomisli: ljudje . . . mož . . . morala!« . . .

»Ha, ha, ljudje . . . ti škodoželjni, hudobni ljudje . . . ta moj ljubeznivi, pijani mož in ta morala . . . ta neumna, bedasta morala« . . .

»Toda pomisli.«

»Toda pomisli, pomisli!« me je oponašala. »Seveda pa je to morala, da naj se pustim poljubljati in objemati svojemu vinjenemu možu, katerega se je malo prej oklepala kaka natararica! Pojdi mi s to zastarelo moralo! Stariši so ga mi izbrali za moža, zdaj pa naj jaz živim z njim še celo dolgo življenje! Naj služim njegovi mesenosti, trpim njegovo surovost, ko bi bila lahko srečna . . .«

»Srečna? Dvomim. Da je človek srečen, je treba mnogo.« —

»Mnogo? Nimam-li svojega premoženja? Ali ni dr. Hanuš bogat? Česa mi bo manjkalo!?«

»Denar ni sreča! — Denar imaš, a manjka ti še dosti. Občutljiva si, vsaka beseda te žali. Pomisli, kako te bodo grdili ljudje, kako te prezirali. Dívji zakon bodo nazivali vajino razmerje — tebe imenovali njegovo metreso!«

»Res, res!« je dejala obupno, a takoj zopet dvignila glavo:

»No, naposled, kaj me briga vse to! Ali misliš, da nimam moči, da se popnem nad vse te predsodke? Greh je morda — hm, bodi! Ali pa to ni greh, ko proklinjam dan na dan usodo, ki me je prikovala na tega človeka! In če to ni greh, pa je pregrešna usoda, ki je tako z menoj ravnala, in jaz ne grešim, ampak usoda!«

Tiho je strmela predse. Zunaj je dež bil ob steklo, v sobi pa se ni čulo drugega nego njeno težko, globoko dihanje.

»Naj-li grem?« se je vpraševala poluglasno.

»Da, pojdem,« si je odgovorila po dolgem presledku in stopila predme.

»Kaj me gledaš tako?« me je hripavo vprašala. — »O odtod moram — in zakaj ne z dr. Hanušem na Dunaj?! . . . Ljudje in svet in vse — kaj meni to! O ne bojim se nikogar!« —

Stisnila je pesti ter se ponosno kvišku sklonila.

»Vse zaničujem, vse. Življenje se mi gabi!«

Jela je hoditi po sobi, in jaz sem molčala.

Vsi njeni vzkliki so imeli tako nekaj divje-obupnega na sebi, da so mi segali v dno duše.

Hodila je s trdimi, odločnimi koraki semintja, od okna do vrat in od vrat do okna gotovo četrť ure.

Mene je že vznemirjala ta hoja; nje blede, fini, a nepopisno obupni obraz mi je razburjal srce, in neki mrzliččen trepet mi je prešinjal ude. Zdelo se mi je, kakor da stojim pred grozno, a neizogibno katastrofo.

Hipoma se je ustavila, uprla obe roki v zid in zaplakala tako bridko, tako divje, da mi še danes spomin na tisti jok reže srce.

Nisem si upala stopiti k nji, niti ne dihati, ampak pridrževala sem sapo ter poslušala ta grozni obupni plač. Nikdar ne pozabim onega dne in onega joku. Stala je nepremično, samo pleča so se ji dvigala; glava ji je bila nazaj upognjena, da je gledal obraz proti stropu. Iz prsi pa so se trgali pretresujoči, mozg in kosti prešinjajoči vzdih, tako obupen plač, da se mi je smilila, kakor še nikdar nobeno živo bitje.

»Oprosti mi!« je vzdihnila čez nekaj časa, se obrnila in sedla k mizi.

»Tako sem nesrečna,« je šepetala in si brisala obraz.

»Prav imaš, ne pojdem s Hanušem,« je dejala. »Kaj mi pomaga on!? O jaz sem duševno tako razdejana, vse je tako raztrgano in strto v meni, da potrebujem neizrečeno, neizrečeno dosti, da bi ozdravela. In Hanuš mi ne more dati toliko! . . . O jaz potrebujem sreče

— velike, divje sreče, ki bi mi pretresla vsaki moj živec ter mi napolnila vso mojo dušo, ki bi bila velika ko veseljnost in močna kakor smrt!« . . .

»Ne, ne zame ni leka,« je ponavljala, in ustnice so se ji zategnile v bolesten, jedva viden posmeh. Zobje so se zablesteli izpod ustnic in dajali obrazu še bolj trpeč in otožen izraz.

»Pusti me, da se malo izpočijem,« je prosila in se naslonila na divan. Zatisnila je oči in bila je tako lepa v ti nemi, otrdeli bolesi, da sem molče strmela v njen obraz.

Moj Bog, kako je bila lepa!

Zunaj so se začuli koraki, nekdo je potrkal na vrata; čula sem pač, a bila sem mnogo preveč zamišljena, nego da bi se bila takoj zavedela in odzvala.

»Nekdo trka,« se je oglasila Vera ter vstala.

»Prosto!« sem dejala mehanski, in takoj nato je vstopil v sobo. — Draškovič, Verin mož.

Bože moj, kak je bil ta njen mož! Iz napihnjenega obraza se mu je bralo, da se vdaje pijači, debele ustnice so pričale o surovem, favnovskem značaju, a iz oči mu je odsevala glupost. Poznala sem ga že dolgo, a še nikdar se mi ni zdel tako oduren, tako vreden zaničevanja.

Moj Bog, in Vera je bila njegova žena! —

»Pardon, da motim,« je začel s svojim zoprnim, ubitim glasom. — »Doma so mi povedali, da je šla Vera k vam, pa sem prišel še jaz« — obrnil se je proti meni, a Veri je dejal:

»Moj prijatelj je prišel iz Zagreba, več, dušica, pokazati mu te moram! — O to bo gledal in me zavidal! No, seveda, kako bi se nadejal, da imam kaj tako finega,« se je ciniško smejal ter zadovoljno potipal Vero po rami . . .«

»O, jaz moram imeti vedno kaj posebnega, kaj ne, Verica,« je nadaljeval ter potegnil Vero k sebi.

Zdrhtela je za trenotek, potem pa pustila, da jo je objel in poljubil; videla sem, kako ji je lice otrdelo, ko se je dotaknil njenih ustnic in je začutila neprijetni vinski duh, ki je puhtel iz njega.

»Oprosti, zdaj grem,« je dejala meni ter mi pomolila roko, ki je bila mrzla kot led.

Nje mož je še zakričal med vrati hreščeče: »Klanjam se!« — in potem sem bila sama . . .

Sto misli mi je rojilo po glavi, sto čutov mi polnilo srce. Sedla sem k oknu in zrla venkaj v dež, ki je pral strehe in tlak in cesto..

Pozno sem se zbudila drugo jutro. Glava mi je bila težka, in trudna sem bila, da sem komaj vzdigovala roke. Zunaj je še vedno nalival dež. Bilo je žalostno in pusto, in kar dušila me je nepopisna melanholija deževnega dne. Razmišljeno sem se opravila, stopila k oknu in brezmiselno strmela v oni medli, negotovi, dolgočasni dnevni svit. Zajutrek je stal na mizi, a meni ga ni bilo možno použiti; niti doteknila se ga nisem.

Vedno in vedno sem morala misliti na Vero.

Zunaj na hodniku se je začula hoja, in takoj nato so se odprla vrata moje sobe. Ustrašila sem se.

Draškovič je stal pred menoj; brisal si je pot z obraza in mahal z rokami.

»Moj Bog! Nesreča, nesreča! . . . Vere ni! Je-li pri vas, ste jo li videli? . . . Moj Bog, ta nesreča!« . . . je vzdihoval in vpraševal.

»Za Boga, kaj pa je?« sem hitela v strahu.

»Kaj, kaj?! Vere ni nikjer! Včeraj popoldne je bila doma . . . Zvečer sem šel s prijateljem malo v kavarno — moj Bog, saj veste, če koga kdo obišče . . .! Prišel sem malo pozno domov in nisem gledal, kje je ona. Zjutraj se zbudim . . . nje nikjer! . . . Pokličem hišno, kuharico, pa nobena nič ne ve. Pravijo, da je odšla takoj za menoj, in da se ni vrnila! . . . Moj Bog, kaj-li je to? Ali veste?« . . .

V hipu mi je šinila misel: Vera je odšla z dr. Hanušem. Čudno se mi je zdelo, da je odšla kljub ukrepu, ki ga je bila včeraj naposled storila.

»Ali veste kaj, ali veste?« je silil vame Draškovič.

»Imam-li pravico jo izdati,« sem se sama vpraševala ter si odgovorila, da je nimam.

»Povejte, ali ste jo kaj videli — veste-li kaj?« je nestrpno izpraševal Draškovič.

»Ne, ne vem,« sem mu odgovorila.

Naposled se je Draškovič vendarle naveličal in odšel, in zopet sem bila sama.

Torej je vendar šla, sem si mislila, in bilo mi je hudo.

Razmišljena sem hodila po sobi, postajala pri oknu in premišljevala vse dogodke prejšnjega dne.

Moj Bog, koliko je pač prebila ta uboga Vera. Tožila mi je sicer malokdaj, a vedela sem vendar, da ni srečna. Premišljevala sem, kako različno deli usoda svoje darove; Veri n. pr. je bila dala, kar more osrečiti: blago dušo, plemenito srce in lepo zunanost, a vendar ni bila srečna . . .

Okoli desetih dopoldne zaslišim zopet ropot pred vrati svoje sobe in sama pohitim odpirat, a prestrašim se, ko ugledam Draškovičevo hišno pred seboj, blede ko zid.

»Kaj pa je, za božjo voljo?!«

»Takoj pridite k nam — grozna nesreča, gospa . . .«

Meni je legla težka slutnja na srce. V naglici oblečem plašč in zdirjam po dežju k Draškovičevim . . .

»Zgoraj v gospejni sobi« — zajeclja hišna, ko sem jo pogledala v veži.

Zletim po stopnicah, po hodniku ter planem v sobo. Kolena so se mi šibila, in hitro sem morala sestiti na bližnji stol.

Črez postelj je ležala Vera, oblečena, kakor je bila prejšnji dan pri meni, a vsa mokra in blatna in — brez življenja. Policijski komisar je stal zraven nje in zdravnik, Draškovič pa je slonel pri mizi in topo zrl predse.

»Samomor — nedvomno« je dejal zdravnik in odpenjal Veri plašč.

Obleka je bila okrvavljena, lasje zmršeni, a mrtvaški obraz miren in veličasten. Zgornja ustnica je bila privzdignjena, in videli so se mali, beli zobje. Vsa ta vitka, lepa postava brez življenja, strta in uničena, ležeča na postelji je bila neizrečno mila in otožna: bela, fina polt, pod katero pa se ni več pretakala kri, krvave, goste obrvi nad zaklopljenimi očmi — a vse to v okviru mokre, blatne obleke — to je bilo tako žalostno, da mi je trgalo srce . . .

»V logu so jo ravnokar našli ter policiji naznanili. Kot soprogo čislanega meščana smo jo takoj semkaj prepeljali« . . . tako nam je poročal komisar.

Draškovič pa je klical nad hišno:

»Konjaka mi prinesi takoj! Slabo mi je do duše! No, kaj se obotavljaš? Konjaka, konjaka!«

Mene je bolelo srce.

Zunaj je nalival dež, se usipal tudi tedaj, ko so odpeljali Vero na pokopališče. Niso je pokopali z zvonjenjem niti z duhovnikom.

O vi pusti, tožni, deževni jesenski dnevi, kako mi segate v dušo, kako mi trgate srce! Tako sivi ste, tako prazni, tako dolgi! Zjutraj se jamete mračiti in potem umira od jutra do večera vaš medli, žalostni svet.

Ti sivo, pusto deževje, ne mori mi duše s svojim enakomernim šumom, s svojo mrzlo, neprijetno vlago! — Sovražim te! —

